

Advies

DATUM 20 januari 2020
VOLGNUMMER 2019-2020/03

COMMISSIE Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media

Beleidsnota Jeugd vanuit kinderrechten bekeken

Vlaams minister van Brussel, Jeugd en Media en coördinerend minister kinderrechten, Benjamin Dalle, diende op 8 november 2019 zijn Beleidsnota Jeugd 2019-2024 in bij het Vlaams Parlement.

In dit advies geeft het Kinderrechtencommissariaat suggesties bij de beleidsnota Jeugd. We zetten volgende aandachtspunten vanuit een kinderrechtenbril in de kijker:

Kinderrechten als referentiekader maar ook als kompas?

Het Kinderrechtencommissariaat kan zich volledig terugvinden in het pleidooi van de minister om het Vlaams jeugdbeleid volledig op kinderrechten te enten. De minister maakt hiermee duidelijk dat hij zijn functie als coördinerend minister kinderrechten belangrijk vindt. Wel vragen we aan de minister:

- initiatief te tonen bij federale thema's die raken aan kinderrechten,
- werk te maken van een actieplan kinderrechten, op vraag van het VN-Kinderrechtencomité,
- zorg te dragen voor 'alle' kinderrechten, wat meer is dan de vijf prioriteiten in het Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan.

We scharen ons achter de kind- en jeugdreflex en kijken uit naar het beloofde jaarlijks overleg met elke Vlaamse minister zoals gesteld in het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende het jeugd- en kinderrechtenbeleid.

Jeugdinformatie

We steunen de jeugdinformatie plannen van de minister maar waarschuwen voor blind geloof in een digitaal platform als 'de' oplossing voor alle informatievragen van kinderen en jongeren. Kinderen en jongeren blijven nood hebben aan rechtstreeks contact met een persoon die hen helpt de informatie goed te begrijpen. Daarnaast vragen we om kwaliteitsvolle en toegankelijke informatie over zaken die kinderen en jongeren rechtstreeks aanbelangen. Bijvoorbeeld:

streven naar schoolreglementen of beslissingen van jeugdrechters die beantwoorden aan de 7 principes van het WAT WAT label.

Besparen op jeugdwerk?

Het Kinderrechtencommissariaat betreurt de besparingen. Het is de tweede keer op rij dat er moet bespaard worden. Ook bij aanvang van de vorige legislatuur moest het jeugdwerk besparen. We vrezen dat de besparing niet alleen het jeugdwerk en zijn veerkracht onder druk zet, maar ook de rechten van kinderen en jongeren.

Werk maken van Kind- en Jeugdvriendelijke Steden en Gemeenten

De minister blijft gaan voor het label Kindvriendelijke Steden en Gemeenten en het Vlaams Netwerk Kind- en Jeugdvriendelijke Steden en Gemeenten. Het Kinderrechtencommissariaat juicht dit toe. De uitbouw van een kindvriendelijk lokaal beleid heeft meer kans op slagen als lokale besturen, bij het decentraliseren van het lokale jeugdbeleid, kunnen blijven rekenen op inspiratie, aanmoediging, ondersteuning en monitoring vanuit Vlaanderen.

Wel vragen we om straffere structurele en financiële engagementen vanuit Vlaanderen. Vlaanderen moet het lokale jeugdbeleid ook vanuit kinderrechten monitoren. Ideaal wordt de vrijetijdsmonitor in die zin aangepast.

1. Kinderrechten als referentiekader maar ook als kompas?

De minister pleit voor een Vlaams jeugdbeleid waarbij kinderrechten 'het' referentiekader zijn. Hiermee maakt de minister duidelijk dat hij zijn functie als coördinerend minister kinderrechten belangrijk vindt. De minister ambieert om van elk kinderrecht werk te maken. Zijn beleidsplannen zullen bijdragen tot een implementering van het Kinderrechtenverdrag in verschillende beleidsdomeinen.

De klachten bij onze Klachtenlijn illustreren dat toezicht op de rechten van het kind en zorg dragen voor kinderrechten appel doet op alle beleidsdomeinen en beleidsniveaus. Kinderrechten stoppen niet bij de grenzen van het jeugdbeleid, ook niet bij de grenzen van de Vlaamse regering. Kinderrechten vragen om engagementen op lokaal, Vlaams én federaal niveau. De minister onderschrijft duidelijk de noodzaak van een integraal en transversaal kinderrechtenbeleid.

Anderzijds missen we in de beleidsnota een aantal concrete kapstukken die deze integrale aanpak mogelijk maken.

1.1. Nood aan samenwerking met alle beleidsdomeinen en -niveaus

We vragen aan de minister om meer initiatief te tonen bij federale thema's zoals de rechten van kinderen in een asielfcontext, het recht om gehoord te worden op de familierechtbank, de rechten van kinderen bij de politie. Ideaal is er structureel overleg tussen de coördinerend minister kinderrechten en zijn federale collega's, dat verder reikt dan het overleg binnen de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind.

1.2. VN-Kinderrechtencomité vraagt om actieplan kinderrechten

Nood aan actieplan voor 'alle' kinderrechten

We vragen aan de minister gehoor te geven aan de slotbeschouwing 8 van het VN-Kinderrechtencomité. België hoort een nationaal actieplan kinderrechten op te maken. Zo'n plan zet in op het implementeren van 'alle' kinderrechten, beperkt zich niet tot een aantal prioriteiten en spreekt alle beleidsdomeinen en beleidsniveaus aan.

We vragen aan de minister om een voortrekkersrol te spelen in de opmaak van een nationaal actieplan kinderrechten.

Vlaams Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan: helaas maar vijf prioriteiten

Het Vlaams Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan (JKP) zal zich in de toekomst helaas tot vijf transversale prioriteiten beperken, in de hoop de slagkracht van het JKP hiermee te verhogen.

Lessen uit het verleden leren ons dat het JKP al meermaals heeft moeten afslanken in de hoop de slagkracht van het JKP te verhogen. Telkens resulteerde de afslanking in een beperkter aantal thema's, en dus ook in een beperkter aantal kinderrechten, zonder dat er een opmerkelijke slagkracht verhoging was.

We hopen dat de huidige beperking nu wel een stevige dynamiek zal voortbrengen, dat elk beleidsdomein met impact op het leven van kinderen en jongeren zich sterk aangesproken voelt om met het JKP aan de slag te gaan, dat de vijf projectplannen voor hun realisatie op de nodige budgetten kunnen rekenen, en dat de minister zich niet laat afremmen door het opgelegd aantal prioriteiten en zich blijft inzetten voor die kinderrechten die niet in het JKP voor komen.

1.3. We kijken uit naar jaarlijks verticaal overleg met iedere Vlaamse minister

Het Kinderrechtencommissariaat kijkt uit naar het verticaal overleg zoals geformuleerd in het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende het jeugd- en kinderrechtenbeleid.

Besluit van de Vlaamse Regering betreffende het jeugd- en kinderrechtenbeleid, artikel 6:

Naast de medewerking aan de prioritaire doelstellingen van het plan, vermeld in artikel 3, organiseert iedere Vlaamse minister jaarlijks voor zijn eigen bevoegdheden, ter voorbereiding van de beleidsnota en de jaarlijkse beleidsbrieven, een verticaal overleg jeugd- en kinderrechtenbeleid. Hij vraagt daarbij minstens aan het Kinderrechtencommissariaat, de Vlaamse Jeugdraad en de bevoegde aanspreekpunten jeugd- en kinderrechtenbeleid om deel uit te maken van dit overleg.

Het verticale overleg, vermeld in het eerste lid, toetst de specifieke beleidsinitiatieven op hun effecten voor kinderen en jongeren en hun rechten en levert input voor de beleidsbrief.

We hopen dat dit overleg de mogelijkheid biedt het kinderrechtenperspectief sterker te verankeren in alle Vlaamse beleidsdomeinen. Het overleg met iedere Vlaamse minister hoort voor ons te resulteren in beleidsbrieven met een duidelijke aandacht voor kinderen, jongeren en hun rechten.

1.4. We scharen ons achter een kind- en jeugdreflex met mandaat

Het Kinderrechtencommissariaat kijkt hoopvol uit naar de kind- en jeugdreflex. We scharen ons achter de idee van een dynamisch kind- en jeugdreflex. Het opent de deur voor een kind(errechten)vriendelijk beleid in alle beleidsdomeinen. Het kan een duidelijke boost geven aan beleidsbeslissingen vanuit kindperspectief.

Voor het Kinderrechtencommissariaat moet de kind- en jeugdreflex tenminste aan volgende voorwaarden voldoen:

- Het moet er al zijn bij de aanvang van nieuwe regelgeving;
- De kind- en jeugdreflex moet het mandaat hebben om vanuit het belang van kinderen en jongeren beslissingen bij te sturen;
- En de kind- en jeugdreflex hoort te gebeuren door experts met kennis van zaken.

2. Jeugdinformatie

Kinderen, jongeren en hun belangenbehartigers lopen soms verloren tussen de vele websites en informatiedragers met informatie voor kinderen en jongeren.

Ook is het niet altijd duidelijk of de informatie even kwaliteitsvol en up-to-date is. De minister wilt verder inzetten op het samenbrengen van kennis en expertise in het brede jeugdinformatie landschap.

We steunen de ambities van de minister maar waarschuwen tegelijk voor een te blind geloof in een digitaal platform als 'de' oplossing voor alle informatievragen van kinderen en jongeren.

2.1. Nood aan digitale informatie én iemand die het uitlegt

Kinderen en jongeren gaan eerst bij hun ouders, vrienden en vertrouwenspersonen ten rade wanneer ze met iets zitten. Op zoek kunnen gaan naar betrouwbare en correcte informatie op WAT WAT is essentieel. Maar het volstaat niet wanneer er nood is aan meer gepersonaliseerde informatie.

Soms hebben kinderen, jongeren en ouders meer uitleg en tijd nodig om iets juist te begrijpen. Of willen ze bevestigd worden in een goed begrip van de informatie. De Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat merkt dat kinderen en jongeren behoefte hebben aan gedachtewisseling, aan iemand die samen met hen nadenkt over wat te beslissen of te doen, of die samen met hen op zoek gaat naar de juiste informatie.

Mogelijkheid tot rechtstreeks contact met een persoon die kinderen en jongeren vooruit helpt, blijft nodig.

2.2. Streven naar WAT WAT label voor zaken die kinderen en jongeren rechtstreeks aanbelangen?

De Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat merkt dagelijks dat kinderen, jongeren en ouders een tekort aan informatie en argumentatie ervaren bij thema's en beslissingen die hen zeer rechtstreeks aanbelangen. Bijvoorbeeld: hoe begrijpelijk zijn vonnissen van jeugdrechters voor kinderen, jongeren en ouders? Hoe begrijpelijk is de regelgeving die rechtstreeks impact heeft op het leven van kinderen? Waarom niet streven naar schoolreglementen of beslissingen van jeugdrechters en familierechtbanken die beantwoorden aan de 7 principes van het WAT WAT label? Hoe WAT WAT label proof is een huishoudelijk reglement van een voorziening, het reglement van een sociale huisvesting, het boetesysteem van De Lijn, de NMBS?

Ideaal moedigt de minister initiatieven aan die inzetten op begrijpelijk en toegankelijk communiceren over zaken die kinderen en jongeren rechtstreeks aanbelangen. De 7 principes van het WAT WAT label zijn daarin inspirerend.

2.3. Kom tegemoet aan informatienoden van verschillende kinderen

Wat met de digitale kloof? Niet elk gezin of minderjarige heeft toegang tot internet. Of wat met anderstalige kinderen, jongeren en ouders? Niet elk kind of jongere is even vaardig in het Nederlands. Kunnen er informatiedragers zijn in verschillende talen? Filmpjes met ondertiteling?

We vragen aan de minister om oog te blijven hebben voor de diversiteit aan informatienoden van verschillende kinderen en jongeren.

2.4. Exit Jeugdrecht.be is geen optie

De Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat krijgt geregeld vragen over wat de rechten van kinderen nu precies betekenen. Bijvoorbeeld: mag de leerkracht de boekentas van een leerling controleren? Mogen hulpverleners de kamer van een jongere doorzoeken? Mag een leerling zijn schooldossier raadplegen? Mag een leerkracht een leerling filmen als bewijsmateriaal? Kunnen minderjarigen alleen wonen of opgroeien in het gezin van een vriend?

Professionals die dagelijks omgaan met minderjarigen, zijn geregeld op zoek naar de concrete vertaling van kinderrechten binnen een specifieke context, want ze willen tegemoet komen aan de rechten van kinderen en jongeren.

Een vaste referentie is jeugdrecht.be. Op deze site vind elke professional concrete informatie over de rechten van kinderen. De rechten van kinderen worden vertaald naar een specifieke setting.

We vragen aan de minister om er mee op toe te zien dat SAM vzw en jeugdrecht.be hun zinvol werk kunnen blijven verder zetten. Jeugdrecht.be wordt gerealiseerd door SAM vzw. De vzw moet één miljoen besparen, dat is 27% van hun totale budget.

3. Besparen op jeugdwerk?

3.1. Tweede keer op rij besparen

Tal van jeugd- en kinderrechtenactoren moeten besparen. De Vlaamse regering legt een algemene besparing van 6% op, en op alle subsidiestromen wordt het aandeel voor werking niet geïndexeerd.

De minister bespaart¹ op de organisaties met bijzondere opdracht, zoals de Ambrassade, Vlaamse Jeugdraad, Jint, Bataljong, Keki en Kinderrechtencoalitie². En halveert³ de besparing voor de andere jeugdwerkvormende landelijk georganiseerde jeugdverenigingen, verenigingen informatie en participatie, de cultuureducatieve verenigingen, organisaties die werken met kinderen en jongeren met een handicap en subsidies voor jeugdbeleid in Brussel aan Vlaamse Gemeenschapscommissie.

Het Kinderrechtencommissariaat betreurt deze besparingen. Het is de tweede keer op rij dat er moet bespaard worden. Ook bij aanvang van de vorige legislatuur moest het jeugdwerk besparen. We vrezen dat de besparing niet alleen het jeugdwerk onder druk zet, maar ook de rechten van kinderen en jongeren.

3.2. Besparing zet rechten van kinderen onder druk

Vlaanderen staat aan de wereldtop met z'n jeugdwerk. De beleidsnota van de minister spreekt over 6.392 lokale jeugdwerkinitiatieven in Vlaanderen. 18% van de 14- tot 25-jarige Vlaamse jongeren participeerde in 2018 aan het jeugdwerk. In 2016-2017 waren meer dan 200.000 kinderen en jongeren lid van een jeugdbeweging.

¹ https://cjsm.be/begroting-2020?mc_cid=519ee61517&mc_eid=15cedde57b

² De bovenbouw organisaties moeten 5,1% besparen.

³ De landelijk georganiseerde jeugdverenigingen, verenigingen informatie en participatie en de cultuureducatieve verenigingen ontvangen een subsidie die 2,1 procent lager is dan het toegekende bedrag.

Maar jeugdwerk is meer dan een aanbod aan vrijetijdsactiviteiten voor kinderen en jongeren. Jeugdwerk werkt, zo zeggen alle jeugdwerkers⁴. Het werkt omdat het actief ruimte creëert voor:

het recht om te experimenteren, en te leren door vallen en opstaan: jeugdwerk is een 'vrijplaats' waar kinderen en jongeren uit hun ervaringen kunnen leren. In het jeugdwerk krijgen ze ruimte om te proberen en te falen.

het recht om ten volle te participeren aan de samenleving: kinderen en jongeren zijn volwaardige burgers van de samenleving. Jeugdwerkverenigingen maken dat mee mogelijk. Van informatie geven over co-creatie tot mee beslissen.

het recht op vrije tijd, ontspanning en culturele en artistieke activiteiten: het jeugdwerk is de plek waar kinderen en jongeren aan heel wat verschillende vormen van vrije tijd kunnen deelnemen. Waar ze cultuur beleven en kunnen maken.

het recht om te ontwikkelen en samen op te groeien: jeugdwerk is een onderdeel van de integrale ontwikkeling van kinderen en jongeren, als pedagogische omgeving. Ook in het jeugdwerk kan je samen groot worden.

Dankzij een degelijke ondersteuning vanuit Vlaanderen kunnen tal van jeugd(werk)organisaties samen met hun vrijwilligers het beste van zichzelf geven. Dankzij directe financiële ondersteuning kunnen ze zich blijven inzetten om kinderrechten voor duizenden kinderen en jongeren te realiseren.

Maar hoeveel rek zit er op de veerkracht en de vrijwilligheid van het jeugdwerk om ook bij een tweede golf van besparingen voluit voor kinderen en jongeren te blijven gaan?

4. Werk maken van Kind- en Jeugdvriendelijke Steden en Gemeenten

4.1. Decentraliseren van jeugdbeleid: kansen én risico's

Vanuit de democratische wens om de afstand tussen burger en besluitvorming te verkleinen, zet Vlaanderen geregeld wat stappen richting decentraliseren. In 2016 integreerde de Vlaamse regering bijvoorbeeld de Vlaamse sectorale subsidies voor cultuur-, jeugd-, sport-, flankerend onderwijs- en kinderarmoedebeleid in het Gemeentefonds.

Lokale besturen krijgen steeds meer regiefuncties in handen zoals de regie in de uitbouw van de Huizen van het kind, de organisatie van de buitenschoolse kinderopvang en de regie in het lokale armoedebeleid. Heel wat van die gedecentraliseerde beleidsdomeinen raken aan het leven van kinderen, jongeren en hun rechten.

Het decentraliseren heeft zeker voordelen: het beleid staat dicht bij de burger, er is meer ruimte voor een gedifferentieerde buurtgerichte aanpak, het beleid kan meer inspelen op de noden van zijn 'kleine' burgers zonder stemrecht.

Maar in het decentraliseren schuilen ook risico's: wie ondersteunt de lokale besturen in de uitbouw van een kind- en jeugdvriendelijk lokaal beleid? Wie ziet er mee op toe dat het decentraliseren inderdaad uitgroeit tot de gehoopte meerwaarde?

⁴ <https://ambrassade.be/nl/kennis/artikel/jeugdwerkwerkt-vandaag-en-in-de-toekomst>

Wie waakt erover of monitort dat kinderen en jongeren, ongeacht hun geboorte- en woonplaats, op gelijkwaardigheid en gelijke rechten kunnen rekenen?

4.2. Lokaal kinder- en jeugdbeleid moet op ondersteuning kunnen rekenen

Label Kindvriendelijke Steden en Gemeenten: wervend instrument maar Vlaamse engagementen blijven nodig

Kindvriendelijkheid en kinderrechten in een lokale context duurzaam uitbouwen, vraagt om ondersteuning.

Het label Kindvriendelijke Steden en Gemeenten kan de motor zijn voor de uitbouw van een lokaal jeugd- en kindvriendelijk lokaal beleid. Steden en gemeente die kandideren voor een label leggen samen met Bataljong een parcours af dat bijdraagt tot een transversaal, participatief en stevig verankerd jeugd- en kindvriendelijk beleid.

Momenteel zijn er 24 steden en gemeenten die het label dragen. Zij voldoen aan de 5 criteria van kindvriendelijkheid:

- Er is een breed draagvlak om op lange termijn aan kindvriendelijkheid te werken;
- Een grondige analyse van kindvriendelijkheid overheen de beleidsdomeinen is de basis van beleid;
- Participatie van kinderen en jongeren staat centraal;
- Bij het formuleren van een strategie kindvriendelijkheid gaat men in interactie met andere belanghebbenden zoals opvoeders, scholen, artsen, OCMW, jeugdwerkers, andere doelgroepen, ...;
- De lokale strategie kindvriendelijkheid leidt tot een strategisch beleid tot op actieniveau.

Het Kinderrechtencommissariaat schaaft zich achter het label. Het heeft de potentie een kinderrechten-brug te zijn tussen de Vlaamse overheid en de lokale besturen. Maar straffe structurele en financiële engagementen vanuit Vlaanderen blijven nodig om te blijven werk maken een transversaal, participatief en stevig verankerd lokaal jeugd- en kindvriendelijk beleid.

We staan achter het Vlaams Netwerk Kind- en Jeugd vriendelijke Steden en Gemeenten

De minister schaaft zich achter het Vlaams Netwerk Kind- en Jeugd vriendelijke Steden en Gemeenten. Het Kinderrechtencommissariaat juicht deze ambitie toe.

Dankzij het netwerk worden lokale besturen gevoed met goede praktijkvoorbeelden, kunnen lokale besturen van elkaar leren, kunnen ze elkaar ontmoeten om elkaar aan te moedigen, om info uit te wisselen over plan van aanpak. Kindvriendelijkheid en kinderrechten horen de wens en de wil van de lokale besturen zelf te zijn. Wanneer kindvriendelijkheid bottom-up kan groeien dan heeft het grotere kans op slagen.

4.3. Lokaal kind- en jeugdbeleid moet op monitoring kunnen rekenen

Minister benadrukt belang van monitoring

Een lokale kinderrechtenmonitor ontbreekt helaas.

In 2020 plant de minister de tweemeting lokale besturen over gehanteerde strategieën en samenwerkingen met jeugdambtenaren, jeugdschepenen en jeugdraden bij het voeren van het jeugd(werk)beleid. De minister zet in op de vrijetijdsmonitor, die het vrijetijdsaanbod en de participatie op lokaal vlak in Vlaanderen in beeld brengt. De monitor doet hiervoor beroep op gegevens uit bestaande bronnen en op data die bevroegd worden bij lokale besturen via een registratietool.

Kinderrechten in de vrijetijdsmonitor?

Is het een optie om de vrijetijdsmonitor niet te beperken tot het vrije tijdsaanbod en de participatie er aan, maar ook te focussen op andere kinderrechten? Is het een optie om aan de resultaten van de monitoring ook gehoor te geven, en de resultaten als startpunt van dialoog met lokale besturen over kinderrechten in lokale context aan te wenden?